

dernog na misao i čovjeka postavljenog predstavljanja svega kao predmeta i funkcije za nešto drugo — čitava tradicija filozofije od Platona — Aristotela do Hegela čvrsto se drži ove suprotnosti kao što je ujedno neprestano uznemiruje onaj hiatus, ona hora, ono nihil, ono ouk on u pojavi kao me on, koji prolaze, provijaju kroz suprotnost kao suprotnost, kroz razliku kao razliku. Ovo »ništa« — koje bismo htjeli sintetički prevladati i u sve funkcionalno uključiti, tako reći: institucionalizirati i domestificirati u totalitetu radno-predmetne oblasti na koju je reduciran povijesni svijet danas — ili koje bismo htjeli jezično-analitički kao đavola terapijski izgnati iz svakodnevnice, znanstvene i predznanstvene upotrebe našeg instrumentaliziranog govora, abreagirati kao izvor neuroze koja se zove filozofija (»metafizika«) — ovo »ništa« pokazuje u često jedva vidljivom tragu — koji zato nije manje prisutan pri svakom određenju, pri svemu uopće konsistentnom, pri svakom ma kakvom »nečem«, kao granica, kao otpor, kao kontura lika, kao sjena, kao prizvuk i podtekst — fundamentalnu ne-osiguranost, ne-stabilnost, ne-jedinstvenost, ne-bitnost, ne-sabranost, ne-uređenost, ne-proničnost, ne-oformljenost, ne-postojanost etc. našeg svijeta, nas u svijetu, a koje smo tako brzopleto spremni učiniti benignima, »razvojn o« osmišljenima kroz naše institucije i naše mišljenje, našu znanost i našu tehniku, našu praksu i našu borbu, našu kritiku i našu konstruktivnost. Kao da bismo promjenama transformacijama htjeli zadovoljiti zahtjev onog »ne« u stvarima i mislima i ujedno podcijeniti ga uklopivši ga u svijet kao integralni njegov »dio« ili »momenat«.

»Ništa« kao granica, mjera i posebna stvari u svijetu nema samo svoju »benignu« unutarsvjetsku »funkciju«, ne očituje se samo u unutar- i međuljudskim ekscesima ili pobunama koje imaju vlastitu »životnu filozofiju« — i mogu biti brzo i efikasno regulirane. Za ovako nešto uvijek nam stoje spremne, na raspolaganju, znanosti i nauke, tehnike i mjere: psihologija, psihijatrija, socijalna i mentalna higijena, briga i službe, preventive, oblikovanje slobodnog vremena, sistemi institucionalnog izživljavanja, radno-odgojne akcije etc. Čak se čini da nas, uglavnom s uspjehom, razorna moć naše tehnike ubla-